

כבוד לתרבות

אחד מכללי היסוד ביישוב קונפליקטים, לא להתעמת בתחומים הקשורים לאידיאולוגיה ותרבות. משולש הקונפליקט המפורסם, עוסק ב-3 אזורים. בבסיסו הרחב של המשולש מצוי אזור הצרכים, במרכזו אזור הטענות ואילו בקודקודו מצויים תחומי האידיאולוגיה, הערכים והתרבות. ככול שעולים במעלה במשולש, מרחב התמרון בניהול הקונפליקט נעשה צר, קשה ומורכב יותר. ההסבר לכך, שתחומים אלו מהווים חלק מהותי מזהותו של האחר. האחר מוכן ויכול להתפשר על צרכיו השונים, אך אינו יכול להתפשר על זהותו. אשר על כן, מומלץ שלא להתעמת בנושאים אלו. אפשר לחוות דעה ואפילו לחלוק על דעתו של האחר, אבל ממקום של כבוד והערכה ולא ממקום של חתירה לשנות את האחר. כשיש צורך להתעמת עם האחר, יש לדגל על תחומי הזהות ולגעת בתחומי הצרכים האישיים.

נביא מספר דוגמאות. בוויכוח הנצחי שבין שמאל וימין - במקום להתווכח על שאלת של מעמדה וקדושתה של ארץ ישראל, נעדיף לדון בצרכי הביטחון. בוויכוח שבין חרדים וציוניים על שירות צבאי - במקום להתעמת בשאלת מעמדה של המדינה ("ראשית צמיחת גאולתנו"), נדון בסוגיית היחס הנכון שבין שירות צבאי ולימוד תורה. בוויכוח שבין תלמיד ומורהו אם להעדר מלימודים בשל חגיגת חִנָּה לחתונה תימנית - הדיון יתמקד באתגר הלימודים ולא סביב חשיבות טקס החינה. ניתן להוסיף דוגמאות רבות מחיי היום יום.

קיימים שני כללי יסוד, כשסוגיית התרבות נמצאת בחזית או ברקע של המחלוקת. ראשית, אין לבקר ולבוז לתרבותו של האחר. שנית, לא לנסות לנתק את האחר מתרבותו, גם כשהעצמי מבקש לחולל שינוי אצלו. במבט ראשוני זה נראה קשה ומורכב, אך האלטרנטיבה קשה אף יותר. לנתק את האחר מ"החמצן" התרבותי עליו הוא גדל וחונך וכיום הוא חי ונושם ממנו – צעד כזה מסוכן ואף לא מוסרי.

בעיצומו של מסע בניי במדבר סיני (במדבר י, כ"ט), פונה משה אל יתרו חותנו ומפציר בו שישאר עם בניי בהמשך המסעות: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחַבֵּב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חַתָּן מֹשֶׁה נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֵתָּן לָכֶם לָכֶה אֲתָנוּ וְהִטְבְּנוּ לָךְ כִּי ה' דָּבָר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל". משה מדגיש את החזון והיעוד של עם ישראל (המקום אשר אמר ה'), ובמקביל מדגיש את השכר הצפוי לו (וְהִטְבְּנוּ לָךְ). שני המסרים אינם משכנעים את יתרו והוא עונה למשה במסר מכבד: "וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלָךְ כִּי אִם אֶל אֶרְצִי וְאֶל מוֹלְדָתִי אֵלָךְ". יתרו אינו מזלזל ביעוד ובחזון של עם ישראל, רק ממקד את טיעונו בארצו ובמולדתו שלו. שם מקור תרבותו, אמונתו וערש חינוכו. לשם הוא מחובר ולשם הוא מעוניין לחזור. הנצי"ב בפירושו "העמק דבר" מוסיף מימד מרגש לדבריו של יתרו: "...הלא אני לא אהיה כי אם כגר בלי אחוזת נחלה ולא ירצה עוד מי ממולדתי לילך עמדי כדי להיות בצוותא. והאין עצתך ללכת עמך?".

נשים לב להמשך השיח המכבד שבין משה ויתרו, כשהראשון ממשיך להפציר בשני: "וַיֹּאמֶר אֵל נָא תַעֲזֹב אֲתָנוּ כִּי עַל כֵּן דַּעַתְּ חֲנַתְנוּ בַּמִּדְבָּר וְהִיִּיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם...". הפעם משה מדגיש את הצורך של עם ישראל בעזרתו ובהנחייתו. מדהים לראות כיצד בשיח ההדדי שביניהם, אין פגיעה בתרבות ובאמונת האחר. משה מבין, לאור תשובת יתרו, שניתוק חד מעמו ותרבותו אינו ראוי ולא מעשי, ולכן מסביר הנצי"ב את כוונת משה על פי העיקרון השני שצינו בראשית דברינו: "אל נא תעזוב אותנו – לגמרי. אלא תחזור בעוד אנו במדבר". חשיבות המשך החיבור עם תרבות המקור.

במקום לדבר על התרבות השלילית שבה גדל יתרו – תרבות של עבודה זרה מול התרבות המונותאיסטית האברהמית שהובילה לניצחון ולתבוסת פרעה ותרבותו, במקום זאת משה מכבד את תרבותו של יתרו, ובד בבד מציע ליתרו את השילוב שבין תרבותו ואמונתו עם החיבור לעם ישראל, לתורתו וליעודו.

כמה מוסר השכל חשוב ובעל ערך על כולנו לקחת מהשיח הקצר והחשוב שבין משה ויתרו. מסר שמלמד לא רק אודות תרבות השיח, אלא גם מדגיש את השיח על ערך התרבות.